

16.11.2015

Dnro TAS/305/2015

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
(StV@eduskunta.fi)

Viite: KAA 2/2015 vp

Lausunto kansalaisaloitteesta, jossa esitetään lakisäätteistä oikeutta terveydenhuollon henkilökunnalle kieltäytyä suorittamasta raskaudenkeskeytystä

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt tasa-arvovaltuutetulta kirjallista lausuntoa kansalaisaloitteesta (KAA 2/2015), jossa ehdotetaan terveydenhuollon henkilökunnalle lakisäätteistä oikeutta kieltäytyä suorittamasta raskaudenkeskeytystä. Tasa-arvovaltuutettu esittää lausuntonaan seuraavan:

Kansalaisaloitteen mukaan raskauden keskeyttämisestä annettuun lakiin (239/1970) lisättäisiin uusi säännös, jonka mukaan terveydenhuoltohenkilökunnalla olisi oikeus eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella kieltäytyä suorittamasta raskaudenkeskeytystä, ellei naisen henki ole vaarassa. Lääkärillä olisi myös oikeus kieltäytyä laatimasta raskaudenkeskeytykseen johtavaa lausuntoa. Oikeudet koskisivat myös kyseisten alojen opiskelijoita. Laissa todettaisiin, että raskaana olevien naisten lakisäätteiset oikeudet taattaisiin alueellisiin järjestelyin.

Ehdotetut säännökset merkitsisivät siis sitä, että terveydenhuollon ammattihenkilöstöön kuuluva voisi yksipuolisesti ilmoittaa työnantajalle kieltäytyvänsä suorittamasta raskaudenkeskeytystä ja yksipuolisella ilmoituksellaan kieltäytyä laatimasta raskaudenkeskeytykseen johtavaa lausuntoa. Tasa-arvovaltuutettu ei kannata tällaisten säännösten lisäämistä raskauden keskeyttämisestä annettuun lakiin. Asiaa ei voida tarkastella vain niiden terveydenhuollon työntekijöiden kannalta, jotka omaantuntoonsa tai uskontoonsa vedoten haluavat oikeuden kieltäytyä osasta työtehtäviään, vaan keskeisiä ovat myös potilaan oikeudet. Raskaudenkeskeytys on myös naisten lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin sekä itsemääräämisoikeuteen liittyvä asia.

Suomessa raskaudenkeskeytys on lakisäätteisesti turvattu terveydenhuollon palvelu. Tasa-arvovaltuutetun käsityksen mukaan kieltäytymisoikeuden kirjaaminen lakiin voisi vaarantaa raskauden keskeytykseen liit-

16.11.2015

Dnro TAS/305/2015

tyvien terveystalvelujen saatavuuden laissa säädetyllä tavalla ja viime kädessä potilaan terveyden. Raskaudenkeskeytyksestä annetun lain 5 §:n mukaan raskaus on keskeytettävä niin aikaisessa vaiheessa kuin mahdollista. Oikeus omantunnonsyihin vedoten kieltäytyä suorittamasta raskauden keskeytystä tai laatimasta asiassa lausuntoa voisi haitata muun muassa tämän säännöksen toteutumista asianmukaisella tavalla.

Huolimatta siitä, että lakiin ehdotetaan kirjattavaksi maininta raskaana olevien naisten lakisääteisten oikeuksien turvaamisesta alueellisin järjestelyin, kieltäytymisoikeuden kirjaaminen lakiin uhkaisi myös yhdenvertaisuuden toteutumista terveystalveluiden saatavuudessa. Muun muassa asuinpaikkaan ja varallisuuteen perustuva epätasa-arvo voisi lisääntyä, koska eräissä osissa Suomea etäisyydet terveystalveluihin ovat pitkiä ja voisivat käytännössä entisestään pidentyä.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaan potilaan hoito on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata ja että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan. Raskauden keskeytys on lakisääteinen terveydenhuollon palvelu. Kieltäytymisoikeuden kirjaaminen lakiin lisäisi abortin stigmatisointia ja voisi johtaa siihen, että potilas kokisi lakisääteisten oikeuksiensa kyseenalaistamista.

Ehdotettuja säännöksiä perustellaan muun muassa vakaumukseen perustuvan syrjinnän poistamisella. Euroopan ihmisoikeussopimuksen ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapautta koskevan 9 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai uskoa ja vapauden tunnustaa uskontoaan tai uskoaan joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.

Kaikki henkilöön kohdistuvat vaatimukset tai rajoitteet, jotka ovat ristiriidassa hänen uskonnollisen vakaumuksensa tai omantuntonsa kanssa, eivät kuitenkaan ihmisoikeussopimuksen mukaan riko uskonnonvapautta. Ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaan henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen,

16.11.2015

Dnro TAS/305/2015

terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai *muiden henkilöiden oikeuksien* ja vapauksien turvaamiseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelemissä tapauksissa, joissa oli kysymys uskonnollisista syistä työtehtävistä kieltäytyneiden työntekijöiden irtisanomisesta, tuomioistuin katsoi, että uskonnonvapaudelle asetetut rajoitukset olivat perusteltuja muiden henkilöiden oikeuksien turvaamiseksi. Maistraatin rekisterivirkailija oli kieltäytynyt vastaanottamasta tehtäviä homoparisuhteen rekisteröimiseksi, koska se olisi ollut vastoin hänen uskonnollista vakaumustaan, ja seksuaaliterapeuttina ja parisuhdeneuvojana toiminut henkilö ei ollut uskonnollisen vakaumuksensa vuoksi suostunut palvelemaan samaa sukupuolta olevia pareja (case of Ewida and Others v. the United Kingdom).

Tasa-arvovaltuutettu

Pirkko Mäkinen

Toimistopäällikkö

Anja Nummijärvi